

Naar een duurzame toekomst...

Agenda en aanpak voor de ontwikkeling van duurzaamheid in de gemeente Oss

Naar een duurzame toekomst...

Agenda en aanpak voor de
ontwikkeling van duurzaamheid
in de gemeente Oss

Inhoud

Hoofdstuk 1 De aanleiding

- 1.1 Inleiding en leeswijzer 5
- 1.2 Duurzame ontwikkeling 6
- 1.3 De duurzame toekomst van de gemeente Oss 8
- 1.4 De duurzaamheidswaarden voor de gemeente 9
- 1.5 Toepassing van de duurzaamheidswaarden 10
- 1.6 Duurzaamheid als bron van inspiratie 13

Hoofdstuk 2 Op weg naar een duurzame toekomst...

- 2.1 Opdrachtformulering 15
- 2.2 Nulonderzoek - Waar staat Oss? 15
- 2.3 Plan van aanpak 17
- 2.4 Communicatie en inbreng 18
- 2.5 Het resultaat 19

Hoofdstuk 3 De speerpunten

- 3.1 Inleiding 21
- 3.2 Uitwerking speerpunten 22

Hoofdstuk 4 Organisatie en financiën

- 4.1 Organisatorische consequenties 43
- 4.2 Stimuleringsbudget duurzaamheidsambities 2010 43

Hoofdstuk 5 Uitwerkingsplan

- 5.1 Systematiek 45
- 5.2 Speerpunten 46

Voorwoord

Een gezamenlijke ontdekkingstocht

Zowel op wereldschaal als lokaal wordt gewerkt aan een duurzame samenleving. Ook in Oss moet de toekomst een duurzame zijn. Dat is niet alleen de ambitie van het college, maar ook de basis van onze gezamenlijke toekomstvisie uit 2004. De wereldproblemen ten aanzien van klimaat en armoede worden immers steeds schrijnender en het kunnen niet alleen wereldleiders zijn die hun verantwoordelijkheid nemen. Juist op lokaal niveau kunnen we met elkaar een fikse bijdrage leveren aan de verbetering van mondiale problemen door ook te werken aan een duurzame Osse samenleving.

Dat is geen gemakkelijk vraagstuk. Nog steeds worstelen we elke dag met het vinden van de balans tussen ecologische, economische en sociaal-maatschappelijke belangen. Wat een duurzame samenleving is, of zou kunnen zijn, staat niet eenduidig vast maar moeten we volgens mij leren. Het is het met elkaar aangaan van een ontdekkingstocht en ook het tonen van lef om gezamenlijk te werken aan een duurzame samenleving.

Het invullen van duurzaamheid gebeurt tot nu toe veelal vanuit de ecologische kant, begrijpelijk. Deze duurzaamheidsagenda kiest met tien heldere speerpunten ook heel nadrukkelijk voor de economische en sociale pijlers. Deze pijlers zijn onmisbaar op de weg naar een duurzame toekomst. Voor het eerst is ook duurzaamheid in concrete doelen en acties vertaald, waardoor het begrip duurzaamheid meer handen en voeten krijgt. De agenda is wat mij betreft een krachtige stimulans en aanzet tot duurzaam handelen op basis van ingetogen ambities. De ervaringen die we tot nu toe hebben opgedaan, geven aan dat inbreng van duurzaamheid lastig is. Op veel punten ontbreekt immers nog de kennis of zijn de financiële en maatschappelijke consequenties op dit moment nog niet realistisch en haalbaar. We zijn in Oss echter op de goede weg. Zo maken de aanschaf van aardgasauto's, de zonnepanelen op het gemeentehuis, de chemievrije onkruidbestrijding en de recent beschikbaar gestelde middelen voor duurzame inkopen onze voorbeeldfunctie als gemeente duidelijk zichtbaar. Ook recente initiatieven op scholen tonen aan dat duurzaamheid volop in de belangstelling staat.

Deze agenda is voor mensen die duurzaamheid, ook als ontdekkingstocht, centraal willen en durven stellen. Ik hoop dan ook dat deze duurzaamheidsagenda u inspireert en aanzet tot het gezamenlijk werken aan een duurzame samenleving.

Hendrik Hoeksema, wethouder duurzaamheid

'Duurzaamheid is de uitdaging voor de toekomst'
(minister Cramer)

Hoofdstuk 1

De aanleiding

1.1 Inleiding en leeswijzer

De toekomst van Oss moet een duurzame zijn. Dat is de ambitie die het college in het coalitieprogramma 2006-2010 heeft opgenomen. De wereldproblemen worden schrijnender en meer zichtbaar (denk aan droogte, armoede en klimaatverandering). Steeds meer wordt duidelijk dat niet alleen de grote wereldleiders een verantwoordelijkheid hebben om deze problemen weg te nemen. Ook landen, provincies, gemeenten, bedrijven en inwoners hebben ieder een verantwoordelijkheid; zij kunnen met elkaar een fikse bijdrage leveren aan het wegnemen van de mondiale problemen. Dat vraagt wel om een gedragsverandering, om andere afwegingen bij de beslissingen die we dagelijks nemen. De uitdaging is om aan deze ambitie handen en voeten te geven. Met deze agenda wil de gemeente Oss duurzaamheid een plek geven bij de vele lokale beslissingen. Deze agenda is tevens een opstap om de dialoog aan te gaan met inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen.

In hoofdstuk 1 gaan we in op de vertaling van duurzame ontwikkeling in lokale duurzaamheidswaarden. Omdat goede voorbeelden ontbreken, leggen we samen met TELOS een basis voor het maken van duurzame afwegingen.

In hoofdstuk 2 geven we aan wat het vertrekpunt is. De onderzoeken door COS (duurzaamheidsmeter) en door BECO (scan duurzame bedrijfsvoering) geven aan dat er nog veel verbeteringen mogelijk zijn, en dat Oss op sommige onderdelen al aardig scoort. Het plan van aanpak voor duurzame ontwikkeling in Oss is door het college vastgesteld. Het geeft de gefaseerde aanpak voor duurzaamheid aan. Dit heeft geresulteerd in een overzicht van activiteiten, die richting en sturing geven aan de duurzaamheidsambitie.

In hoofdstuk 3 werken we deze activiteiten uit tot speerpunten. Dit hoofdstuk vormt de kern van de voorliggende agenda. Het is vooral bedoeld als inzet bij de dialoog met burgers,

bedrijven en maatschappelijke instellingen. We moeten trachten met hen een goede samenwerking te bereiken.

Hoofdstuk 4 bevat de organisatorische en financiële consequenties van de speerpunten.

In hoofdstuk 5 staat het uitwerkingsplan. Hierin zijn de aanpak en de belangrijkste actiepunten per speerpunt uitgewerkt.

1.2 Duurzame ontwikkeling

Duurzaamheid heeft zich ontwikkeld tot een actueel onderwerp. De gevolgen van de mondiale milieu- en ontwikkelingsproblematiek worden steeds duidelijker zichtbaar. De verandering van het klimaat als gevolg van menselijk handelen valt na het VN-klimaatrapport¹ niet meer te ontkennen. De uitputting van grondstoffen en de schrijnende leefsituatie in de ontwikkelingslanden dringen zich steeds meer op. Wateroverlast, droogte, gebrek aan drinkwater en voedsel, uitbuiting en onderdrukking, het zijn de schier onoplosbare problemen die dagelijks op de beeldbuis gepresenteerd worden. Het inzicht dat er een fundamentele doorbraak nodig is in de aanpak van deze wereldproblemen groeit. Zo groeit ook het gevoel dat de verantwoordelijkheid voor deze aanpak niet alleen bij de wereldleiders ligt.

Al in het begin van de jaren tachtig riepen de Verenigde Naties een commissie in het leven om de stand van zaken van de milieu- en ontwikkelingsproblematiek op te maken en een beleidskader te formuleren om deze twee grote wereldproblemen aan te pakken. Onder voorzitterschap van de toenmalige Noorse eerste minister Gro Harlem Brundtland produceerde de commissie in 1987 haar eindrapport *Our Common Future*. Duurzame ontwikkeling, dat was volgens het rapport de weg die de wereld moest inslaan. Volgens de commissie Brundtland een ontwikkeling die tegemoetkomt aan de behoeften van de huidige generaties zonder de

¹ Rapport van de IPPC (het klimaatpanel) van de Verenigde Naties, uitgebracht in Parijs op 3 februari 2007

behoeften van de toekomstige generaties in gevaar te brengen. Daarbij legde de commissie een sterke nadruk op solidariteit met de armen.

De politieke vertaling van deze definitie: het gaat om de behoeftebevrediging van de huidige generaties, dus van alle mensen die nu leven, zowel arm als rijk, zowel in noord als in zuid. Zij hebben allen recht op een kwaliteitsvol en waardig leven (intragenerationele rechtvaardigheid). En ook de volgende generaties hebben daar recht op. De ontwikkeling moet zo lopen dat de behoeften van de volgende generaties niet in het gedrang komen (intergenerationele rechtvaardigheid). Dit betekent onder meer dat de grenzen van wat de natuur aankan, de draagkracht van de aarde, niet kunnen of mogen worden overschreden.

Daarna werd aan het begrip duurzame ontwikkeling nog een sterke aandacht voor participatie toegevoegd. Hiermee zijn dus de basisbegrippen van duurzame ontwikkeling aangehaald:

- behoeften,
- rechtvaardigheid,
- draagkracht van de aarde,
- efficiënt omgaan met schaarse bronnen,
- participatie.

Ook zijn hiermee de pijlers bepaald waarop duurzame ontwikkeling rust: de economische ontwikkeling, de sociale rechtvaardigheid en de ecologische waarden. In het dagelijks gebruik worden deze waarden ook wel aangeduid als de drie P's: people, planet en profit.

De wereld moet duurzaam worden. Om dit te bereiken moet op alle politieke niveaus inspanning geleverd worden. Op mondiaal, continentaal, nationaal en lokaal niveau. Iedere overheidslaag moet daarin een eigen verantwoordelijkheid nemen en de andere overheden aansporen hetzelfde te doen. Het maatschappelijk besef groeit dat er nu echt iets fundamenteels moet gebeuren. De druk op de rijke landen wordt steeds groter. De noodzaak wordt steeds urgenter.

1.3 De duurzame toekomst van de gemeente Oss

De Osse politiek neemt haar verantwoordelijkheid in deze duurzame ontwikkeling. De Milieubeleidsvisie 2003 beschrijft duurzaamheid al als een kernkwaliteit: duurzaamheid als het naar de toekomst garanderen van leefkwaliteit.

De Toekomstvisie Oss van 2004 geeft aan dat wij willen werken aan een duurzame gemeente waar personen, maatschappelijke instellingen en bedrijven zich kunnen ontplooiën, zonder afwenteling van de negatieve gevolgen van bezigheden op andere mensen (hier of elders in de wereld), regio's of generaties.

Het coalitieprogramma van het college voor de periode 2006-2010 besteedt extra aandacht aan duurzaamheid: de toekomst van Oss moet een duurzame zijn. Doelbewust moet gestreefd worden naar een goed evenwicht tussen de gewenste economische ontwikkeling, de noodzakelijke ecologische kwaliteit en de uiteindelijke kwaliteit van de samenleving.

Oss wil duurzaamheid dus breed en gedegen inzetten. Deze missie vraagt om een duidelijke invulling, draagvlak, betrokkenheid en een goed uitgestippelde marsroute.

De meeste gemeenten geven het begrip duurzaamheid tot nu toe vooral en uitsluitend inhoud vanuit de ecologische kant. Dat is begrijpelijk, want bij milieu zijn de toekomstwaarden het meest uitgewerkt (bijvoorbeeld mogelijkheden voor hergebruik van grondstoffen, kennis van materialen en energiebesparing). Er zijn nauwelijks ervaringen met duurzaamheid vanuit een bredere en meer samenhangende invalshoek - dus in combinatie met de economische en sociale pijlers.

De Osse politiek kiest wel voor deze aanpak. We zijn dus genoodzaakt om zelf te bepalen hoe de duurzame toekomst eruit moet zien en op welke wijze de economische, sociale en ecologische pijlers daaraan kunnen bijdragen.

Dat vraagt om een uitwerking van duurzaamheid. Welke waarden kennen we aan duurzaam handelen toe? Hoe wegen we deze in concrete situaties af? In de volgende paragraaf leest u hoe Oss daaraan inhoud geeft.

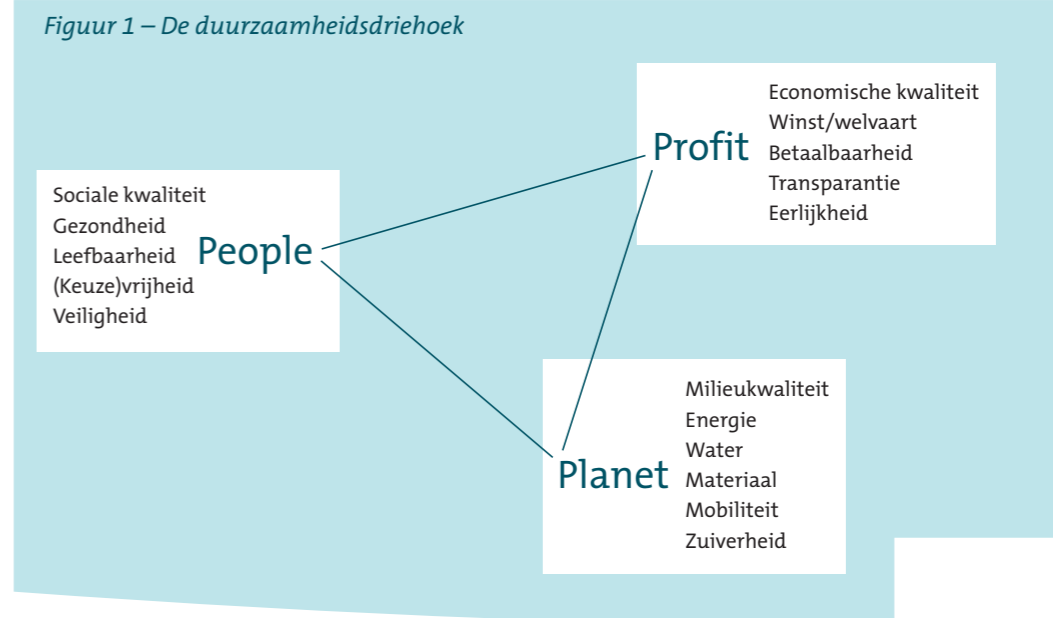
1.4 De duurzaamheidswaarden voor de gemeente

Uit de definitie van Brundtland vloeit een aantal basiswaarden voort:

- We moeten op een rechtvaardige wijze voorzien in de behoeften van alle huidige en toekomstige generaties met de nadruk op solidariteit met de armen.
- De draagkracht van de aarde kan en mag niet worden overschreden.
- Participatie verdient sterke aandacht.

Als we deze waarden willen vertalen naar een gemeentelijke situatie hebben we bezinning nodig. We kunnen de drie pijlers van de duurzaamheid voorzien van waarden die voor de gemeente herkenbaar zijn.

Een voorbeeld hiervan komt naar voren tijdens de presentaties die aan het CMT/College en de commissie zijn gegeven (zie Figuur 1). De waarden zijn niet uitputtend of bindend, maar slechts voorbeelden van een mogelijke invulling van een duurzame ontwikkeling.

Het is een verantwoordelijkheid van de politiek om in een goede interactie met de in de samenleving aanwezige partijen, uiteindelijk zelf de voor haar leidende waarden te kiezen.

1.5 Toepassing van de duurzaamheidswaarden

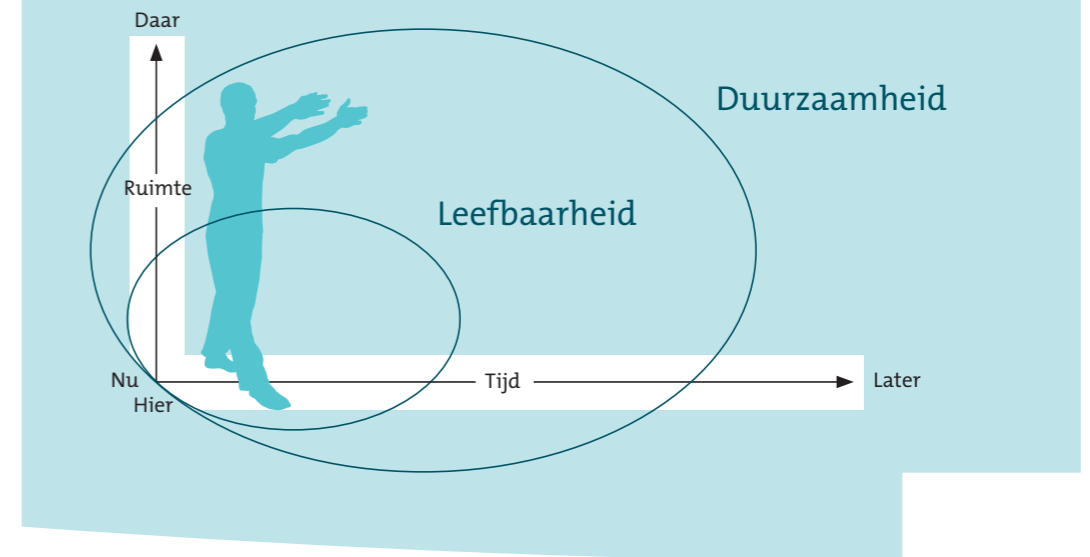
Duurzaamheid moet worden uitgewerkt. Hierbij hebben we gezocht naar ervaringen elders. We geven een overzicht.

Uitwerking op deelgebieden

In Nederland zijn enkele voorbeelden waarbij duurzaamheid in concrete maatregelen is uitgewerkt. Te denken valt aan het Nationaal Pakket Duurzaam Bouwen, klimaatbeleid en de duurzame specificaties van productgroepen voor duurzaam inkopen die in ontwikkeling zijn. Deze voorbeelden zijn toegespitst op de specifieke toepassingen en zijn niet op andere beleids-terreinen inzetbaar.

Bij klimaatbeleid en duurzame inkoop zijn de maatregelen ingedeeld in drie ambitieniveaus. De gemeenten kunnen kiezen voor welk ambitieniveau ze gaan. De uitwerkingen blijken vooral te zijn ingegeven door de ecologische belangen. De sociale belangen worden mondjesmaat uitgewerkt (zoals verbod op kinderarbeid bij duurzame inkoop). Deze uitwerkingen bieden geen houvast bij de inbreng van duurzaamheid op andere werkvelden. Daar zijn ze te specifiek en te specialistisch voor.

Figuur 2 – Grafische weergave van leefbaarheid en duurzaamheid

Telos-methodiek

In Nederland is het vooral Telos (Kenniscentrum voor duurzame ontwikkeling in Brabant) dat zich nadrukkelijk bezighoudt met het toegankelijk en toepasbaar maken van duurzaamheid. Telos heeft voor de provincie Noord-Brabant een systematiek ontwikkeld, waarbij de drie duurzaamheidspijlers – Telos spreekt over economisch, sociaal en ecologisch kapitaal – zijn uitgewerkt in voorraden.

Voor de duurzaamheidbalans 2006 van de Provincie Noord-Brabant gaat Telos uit van de voorraden van Tabel 1.

Tabel 1 – Voorraden bij de kapitalen volgens Telos

Sociaal-cultureel	Ecologisch	Economisch
Solidariteit	Natuur	Arbeid
Burgerschap	Bodem	Kapitaal
Identiteit en diversiteit	Grondwater	Kennis
Veiligheid	Lucht	Grond- en hulpstoffen
Woonomgeving	Oppervlaktewater	Vestigingsvoorwaarden
Gezondheid	Delfstoffen	Economische structuur
Onderwijs	Landschap	
Kunst en cultureel erfgoed		

Aan deze voorraden worden eisen gesteld die aangeven waaraan een bepaalde voorraad op de lange termijn moet voldoen. Met indicatoren wordt vierjaarlijks gemeten in welke mate de voorraden zijn veranderd. De resultaten worden politiek verantwoord in de duurzaamheidsbalans.

Voor gemeenten is deze methodiek met een aanpassing toepasbaar. Deze aanpassing is nog niet uitgewerkt. In opdracht van de provincie en de gemeente Waalwijk is Telos in 2007 gestart om de Telos-methodiek voor de gemeente Waalwijk toepasbaar te maken en te implementeren. Het is van belang voor Oss om bij dat initiatief aan te sluiten, zodat Oss een uitwerking van de voor Oss relevante duurzaamheidswaarden krijgt en een toepasbaar afwegingsinstrument.

1.6 Duurzaamheid als bron van inspiratie

Het streven naar een duurzame toekomst omvat meer dan het opstellen van afwegingskaders. Duurzaamheid komt pas tot leven als er aandacht bestaat voor een dialoog, voor een inspirerend leer- en ontwikkelproces en voor een omgeving met ruimte voor experimenten en concrete toepassingen.

Bij het uitwerken van duurzaamheid moet ruimte bestaan voor een vernieuwende en stimulerende aanpak. Voor duurzaamheid moeten disciplines (beleidsmakers en specialisten) uit de drie duurzaamheidspijlers bijeengebracht worden. Deze ontmoetingen kunnen leiden tot verrassende oplossingen. Inspiratie kan niet van binnen, maar moet ook van buiten komen.

De duurzaamheidsagenda die voor u ligt, vormt het kader om met elkaar in gesprek te gaan. Om mogelijke nieuwe samenwerkingsvormen te zoeken. Om door samenwerking een meerwaarde te bereiken. Zowel in eigen huis als daarbuiten.

‘Bedrijven met oplossingen voor energie- en klimaatvragen gaan een gouden toekomst tegemoet met een groen randje’
(minister Cramer)

Hoofdstuk 2

Op weg naar een duurzame toekomst...

2.1 Opdrachtformulering

Het CMT heeft opdracht gekregen om de visie op een duurzame toekomst voor Oss uit te werken. Het CMT heeft deze opdracht vertaald in de volgende deelopdrachten:

- het bepalen van de duurzaamheidsambitie, de doelen en de activiteiten;
- het starten van een leer- en ervaringstraject;
- het creëren van draagvlak;
- het in de bedrijfsvoering borgen van duurzaamheid als kwaliteitsfactor bij gemeentelijke beslissingen.

Ontwikkelen van duurzaamheid vraagt om een strategie voor een ontwikkelproces binnen en buiten de organisatie, en het zoeken naar concrete toepassingen van duurzaamheid.

Dit hoofdstuk beschrijft hoe deze opdracht is uitgewerkt.

2.2 Nulonderzoek – Waar staat Oss?

Om duurzaamheid in de volle breedte aan te pakken moest een beginpunt gemarkeerd worden. Wat gebeurt er al op het terrein van duurzaamheid en waar liggen de ontwikkelingskansen en -noden? Bij deze oriëntatie hebben we gebruikgemaakt van het landelijk bureau BECO, dat net gestart was met een MVO-scan. MVO staat voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en geeft aan op welke wijze in de bedrijfsvoering met duurzaamheid wordt omgegaan.

Provincies en waterschappen maakten reeds gebruik van de door BECO ontwikkelde scan. Gemeenten hadden hiermee nog geen ervaring. Met medewerking van de provincie ontwikkelde BECO deze scan ook voor gemeenten. Oss diende samen met twee andere gemeenten als pilotgemeente. De MVO-scan is tot stand gekomen na een interne consultatie van beleidsmedewerkers en leidinggevenden op de verschillende werkterreinen van de gemeente. Daarnaast heeft een telefonische consultering plaatsgevonden van stakeholders afkomstig uit de economische, sociale en ecologische hoek.

Enkele voor deze agenda relevante aanbevelingen uit de MVO-scan zijn:

- Breng samenhang aan in de verschillende lopende duurzaamheidsinitiatieven.
- Maak keuzes voor wat de gemeente wil doen en bereiken.
- Stem de ambities af op de aanwezige mogelijkheden.
- Creëer draagvlak voor het ontplooiën van initiatieven.
- Selecteer voorbeeldprojecten om duurzaamheid te concretiseren.
- Bouw kennis op over het werken met duurzaamheid.
- Werk het begrip duurzaamheid per afdeling uit en veranker dit.

Oss scoort volgens BECO een 7,3 op een schaal van 10. BECO merkt daarbij op dat deze positieve score vooral is ingegeven door de vele goede voornemens en intenties die medewerkers/leidinggevenden tijdens de gesprekken uitspraken.

Om een nog breder beeld te krijgen van de nulsituatie heeft Oss in 2006 ook meegedaan aan de duurzaamheidsmeter van COS (Centrum voor Internationale Samenwerking). Deze werkt de thema's economisch, sociaal en ecologisch uit in subthema's en daarop afgestemde vragen. COS benadert de thema's heel concreet en vooral op resultaat. Oss krijgt van COS een 5,4 op een schaal van 10. Dat is een lagere score ten opzichte van BECO, omdat COS niet de intenties maar de concrete resultaten meet.

De belangrijkste conclusies van de onderzoeken zijn dat Oss op duurzaamheidsterrein al aardig op weg is, maar dat er meer samenhang moet komen en dat vooral de intenties en voornemens moeten worden omgezet in daden.

2.3 Plan van aanpak

In juni 2006 is het plan van aanpak voor duurzame ontwikkeling in Oss vastgesteld door het college en ter kennis gebracht aan de gemeenteraad. Het plan voorziet in een gefaseerde aanpak en richt zich op de vier pijlers:

1 Bepalen van ambitie, doelen en activiteiten

Zie hoofdstuk 3 voor de agenda die ontstond in gesprekken met bestuur, politiek, management en medewerkers.

2 Starten met een leer- en ervaringsproces

Als leer- en ervaringsprojecten zijn aangewezen:

- de voorbeeldfunctie van de gemeente (duurzaam inkopen en chemievrije onkruidbestrijding),
- duurzaam bouwen,
- economie en duurzaamheid,
- wijkontwikkeling,
- klimaatbeleid.

De ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan, geven aan dat inbreng van duurzaamheid lastig is. Het ontbreekt aan concreetheid en aan referenties waaraan de afwegingen kunnen worden getoetst.

3 Creëren van draagvlak

Management en medewerkers zijn via presentaties geïnformeerd over de wijze waarop Oss met duurzaamheid wil omgaan. Door gerichte activiteiten (zie de speerpunten in hoofdstuk 3) wordt gepoogd het inzicht te verbreden naar betrokkenheid, wat weer moet aanzetten tot creativiteit.

4 Procesmatig, organisatorisch en financieel borgen van duurzaamheid als kwaliteitsfactor bij het gemeentelijk denken en handelen

Het management vervult een belangrijke rol bij het verankeren van duurzaamheid in de bedrijfsvoering. Zie hoofdstuk 3 waarin dit punt verder wordt uitgewerkt.

2.4 Communicatie en inbreng

Er is over duurzaamheid inmiddels al flink wat gecommuniceerd en er zijn behoorlijk wat punten ingebracht. College en CMT organiseerden in november 2005, voorafgaand aan de agenda, een themabijeenkomst over duurzaamheid en wat dit voor Oss kan betekenen. In 2006 was er overleg met verschillende gemeentelijke afdelingen over de BECO-scan, het plan van aanpak en de betekenis van duurzaamheid voor hen. Dit om inzicht te geven en betrokkenheid te creëren bij wat er gaat komen.

Met medewerkers en leidinggevenden heeft overleg plaatsgevonden over de in de agenda op te nemen activiteiten en de daarbij behorende ambitieniveaus. Op 31 augustus 2006 was er een werksessie met raads- en commissieleden. Daarbij ging het vooral om de accenten en financiële uitgangspunten voor de op te stellen agenda. Een belangrijke conclusie was dat het accent in eerste instantie moet komen te liggen op het stimuleren van initiatieven, het ontwikkelen van duurzaamheid in de organisatie en het zoeken van actieve samenwerking.

Wat betreft de financiële consequenties van duurzaamheid was de commissie van mening dat er extra budget mag komen voor nieuwe impulsen, dat duurzaamheid bij investeringen op termijn moet worden terugverdiend en dat er waar nodig extra budget moet worden ingezet voor de uitvoering.

In 2007 zijn bijeenkomsten georganiseerd met medewerkers, college en CMT en met raads- en commissieleden over de inhoud van de agenda.

Ook externen zijn betrokken bij het ontwikkelen van lokale duurzaamheid. Belangrijke partners daarbij zijn Senter Novem, provincie, COS en TELOS.

Het overleg met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven is nog beperkt gebleven. Uit de stakeholdersconsultatie van BECO en uit overlegsituaties met het bedrijfsleven werd duidelijk dat duurzaamheid ook bij het bedrijfsleven een steeds belangrijker rol gaat spelen.

2.5 Het resultaat

De voorbereidingen en de vele gesprekken over de gewenste duurzame ontwikkeling van Oss hebben geresulteerd in de conclusie dat de duurzame ambitie van dit college in de huidige coalitieperiode een krachtige impuls moet krijgen en dat dit op concrete punten zichtbaar gemaakt moet worden. Het denken, het doen en het samenwerken staan daarbij centraal. Het volgende hoofdstuk geeft hieraan gestalte.

Hoofdstuk 3

De speerpunten

3.1 Inleiding

De toekomst van Oss moet een duurzame zijn. Deze ambitie houdt in dat de gemeente in haar denken en doen geleidelijk aan gaat verduurzamen. De gemeente moet inspireren en geïnspireerd worden, zodat ze zichzelf en anderen kan aanzetten tot duurzaam handelen. Dit is een groeiproces, vooral omdat de kennis op veel punten nog ontbreekt en omdat de financiële en maatschappelijke consequenties op dit moment nog niet realistisch en haalbaar zijn.

Als de gemeente deze ambitie wil realiseren mag ze geen afwachtende houding aannemen. Sterker nog: van de gemeente mag een actieve, uitnodigende en coöperatieve houding worden verwacht. De gemeente gaat een actieve samenwerking zoeken met externe partijen. Onderwijs krijgt hierbij een speciale plek.

De ambitie om duurzaamheid zowel strategisch als inhoudelijk op een stevige manier op de agenda te zetten krijgt invulling in de vorm van tien speerpunten. Deze staan voor een evenwichtige groei naar een duurzame toekomst. Het jaar 2010 is daarbij de eerste mijlpaal.

Bij elk speerpunt spelen de economische, ecologische en sociale elementen een rol. Als we ze in samenhang bezien, ontstaan er mogelijkheden om tot verrassende, vernieuwende en creatieve oplossingen te komen. Het resultaat van de inbreng per speerpunt geeft ook zicht op de wijze waarop in de volle breedte duurzaamheid wordt ingevuld. Dat levert weer de mogelijkheid op om op strategisch niveau te sturen. Het benodigde instrument hiervoor wordt ontwikkeld bij speerpunt 2, de duurzaamheidbalans.

Het betreft de volgende speerpunten:

- 1 Duurzame bedrijfsvoering
- 2 De duurzaamheidsbalans
- 3 Duurzaam inkopen
- 4 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
- 5 Duurzaam bouwen
- 6 Verduurzaming openbare ruimte
- 7 Klimaat
- 8 Millenniumgemeente
- 9 Bewustzijn van de burgers
- 10 Platform voor lokale duurzaamheidsvraagstukken

De speerpunten hebben elk een uiteenlopende mate van concreetheid. Sommige speerpunten zijn abstract, andere zijn concreet. Van belang is dat deze agenda inzicht geeft in de bedoelingen en de ambities van de speerpunten en dat de politiek de gelegenheid heeft zich hierover uit te spreken.

3.2 Uitwerking speerpunten

In deze paragraaf zijn de speerpunten uitgewerkt. Per speerpunt geven we in het kort aan wat de inhoud is, waarom ervoor is gekozen, hoe het wordt aangepakt, wat de ambitie is voor 2010 en wat het kost. Niet onvermeld mag blijven dat Oss op het duurzaamheidssterrein al aardig op weg is. Bij elk speerpunt geven we aansprekende voorbeelden.

Speerpunt 1 – Duurzame bedrijfsvoering

Dit speerpunt moet zorgen voor een vervolg op de resultaten van de in 2005 door BECO uitgevoerde MVO-scan. Daarbij zijn alle relevante onderdelen van de organisatie doorgelicht op maatschappelijk verantwoord opereren, ofwel op duurzaamheidsaspecten. Het gaat hierbij

om onder meer strategie en beleid, inkoop en aanbesteding, human resource management, producten en diensten, processen, communicatie en ICT en financiën. Het resultaat van de scan gaf een score van 7,3 met de opmerking dat veel ideeën en plannen die tijdens de scan zijn uitgesproken, nog moeten worden gerealiseerd.

Door duurzame bedrijfsvoering als speerpunt aan te wijzen geven we duidelijk aan dat de verduurzaming niet stopt bij goede bedoelingen en mooie woorden. Er ligt een voorzet van BECO en daarmee kan nog veel gebeuren. Vooral ook de geloofwaardigheid van de gemeente in haar streven naar duurzaamheid is een belangrijke reden voor dit speerpunt. Het allerbelangrijkste is de wil om te groeien naar een duurzame bedrijfsvoering. Een statement van het CMT en van het college is in deze van belang.

Zoals blijkt uit de waardering van BECO gebeurt er al veel. (Dat blijkt ook uit de speerpunten van deze agenda.) Oss doet het redelijk in de duurzame ontwikkeling. Toch moet er op de bedrijfsvoering doorgepakt worden. Duurzame bedrijfsvoering richt zich op processen, en vooral ook op mensen: het management en de medewerkers. Daar zit veelal de kennis en kunde om met slimme duurzame oplossingen te komen.

Het is daarom vooral dit aspect waar dit speerpunt zich op richt. Verschaffen van inzicht in de bedoelingen van duurzaamheid en het creëren van draagvlak zijn belangrijke sleutels. De themadag Duurzaamheid van 12 juni 2007 is een goed voorbeeld van bewustwording van medewerkers rond duurzaamheid. Van daaruit kunnen gemakkelijker initiatieven worden genomen om de bedrijfsvoering geleidelijk te verduurzamen. Het verduurzamen van het kerstpakket en het invoeren van een verantwoorde kantine, met biologische, gezonde en eerlijke handelsproducten, gaat gewoon gebeuren. Het management komt met een duurzaam vervoersplan waarin de visie op goed werkgeverschap en mobiliteit van de werknemers wordt gegeven.

Het systematisch nalopen van de verschillende mogelijkheden vraagt om een planmatige aanpak. Hierbij willen we BECO of een ander bureau betrekken dat de gemeente kan faciliteren bij het zoeken naar mogelijkheden en oplossingen, en dat kan adviseren over het doorvoeren van de veranderingen. Het blijft een uitdaging om te zoeken naar die mogelijkheden die een goede uitstraling hebben en een goed resultaat opleveren. Komt er een extra impuls voor een nieuw intern milieuzorgsysteem? Komen er extra stage- en leerwerkplaatsen? Gaan we duurzame eisen stellen aan onze bankrelaties? Het zijn vragen die allemaal aan bod komen.

In welke mate we voldoen aan maatschappelijk verantwoord opereren gaan we jaarlijks laten toetsen door een externe partij (vergelijk met een accountant). Hiervoor is nu nog geen toepasbaar systeem bruikbaar, dit moet daarom op maat mee ontwikkeld worden. In 2010 moet dit toetsingsysteem operationeel zijn. De kosten van het proces dat management en medewerkers gaan doorlopen en de externe begeleiding kunnen worden gefinancierd uit het stimuleringsbudget Duurzaamheid. Eventuele consequenties van vernieuwingen en veranderingen worden in het kader van de programmabegroting meegenomen.

Speerpunt 1
In 2010... ► opereert de gemeente Oss op een maatschappelijk verantwoorde wijze.

Speerpunt 2 – De duurzaamheidbalans

De duurzaamheidbalans is een door Telos ontwikkeld instrument om duurzame ontwikkeling te meten. De duurzaamheidbalans is ontwikkeld voor de provincie Noord-Brabant, met als bedoeling inzicht te geven in waar Brabant staat als het gaat om duurzame ontwikkeling.

Een duurzaamheidbalans is niet alleen op provinciaal niveau interessant. Ook op lokaal niveau kan deze een grote meerwaarde hebben. De balans geeft op strategisch niveau meer inzicht in de ontwikkelingen op sociaal,

economisch en ecologisch terrein. Dat helpt bij het bepalen van ambities. De duurzaamheidbalans geeft belangrijke informatie voor het maken van keuzes. Ook bij het bepalen of de doelen zijn bereikt is de lokale duurzaamheidbalans een nuttig instrument. Meerwaarde is dat het voor de balans te ontwikkelen instrumentarium ingezet kan worden als toetsingskader voor grote complexe ontwikkelingen. Zo kan bijvoorbeeld inzichtelijk worden gemaakt wat de duurzame waarde is van de ontwikkeling van de N329.

Er is een groot verschil tussen provincie en gemeente; daarom is de provinciale duurzaamheidbalans niet zomaar te kopiëren naar een lokale. Maar Oss is niet de enige gemeente die graag op lokaal niveau een duurzaamheidbalans ontwikkeld wil zien. Ook Waalwijk en Oisterwijk hebben aangegeven dit te willen. Telos gaat met Oss, Waalwijk en Oisterwijk aan de slag om een methodiek voor een lokale duurzaamheidbalans te ontwikkelen. Bij het ontwikkelen van de balans is veel inhoudelijke deskundigheid vanuit de eigen organisatie nodig, zowel op sociaal, economisch als ecologisch terrein. Dit verhoogt het draagvlak en de toepasbaarheid van de balans. Dat maakt inzichtelijk wat wij verstaan onder duurzame ontwikkeling in Oss, wat helpt bij het formuleren van onze ambities op dit vlak. De kosten van het ontwikkelen van de lokale duurzaamheidbalans worden gedekt uit het reguliere budget.

Speerpunt 2
In 2010... ► heeft Oss een eigen lokale duurzaamheidbalans ontwikkeld en wordt het onderliggende toetsingskader ingezet bij grote ontwikkelingen.

Speerpunt 3 – Duurzaam inkopen

Belangrijk bij maatschappelijk verantwoord opereren is duurzaam inkopen. Bij duurzaam inkopen worden sociale en milieuaspecten meegenomen bij de inkoop van producten en diensten.

Landelijk wordt veel aandacht besteed aan duurzaam inkopen. Het Ministerie van VROM heeft als ambitie dat de rijksoverheid in 2010 bij al haar inkoop duurzaamheid meeneemt. Het Rijk koopt jaarlijks voor ongeveer 34 miljard in en geeft hiermee een geweldige impuls aan het

bedrijfsleven om zich meer in duurzame producten te specialiseren. Dit wordt nog eens versterkt als ook de lagere overheden, de provincies, de waterschappen en de gemeenten een ambitie vaststellen.

Het advies aan lagere overheden is om in 2010 50% van het betreffende inkoopvolume duurzaam te besteden. Duurzame inkoop kan niet van één kant komen. Marktpartijen moeten hierop inspelen, MVO-ontwikkelingen kunnen hierbij helpen. Hier ligt dus de relatie met het volgende speerpunt, MVO. Bij de aanbestedingen kan de eis worden gesteld dat bedrijven aan bepaalde MVO-voorwaarden voldoen.

De gemeente Oss heeft de 'Deelnameverklaring duurzaam inkopen' getekend. Ook is uitgesproken om in 2010 voor 50% duurzaam in te kopen. In totaal koopt Oss jaarlijks voor 50 tot 70 miljoen euro in. De uitdaging is dus om in 2010 voor 25 tot 35 miljoen euro duurzaam in te kopen. We gaan aan de slag. Maar het hoe moet nog verder worden uitgewerkt. Of en wanneer er sprake is van duurzaam inkopen moet bij elke inkoop afzonderlijk worden bepaald.

Oss is niet de enige die hiermee stoeit. Het Ministerie van VROM heeft opdracht gegeven aan Senter Novem om voor alle relevante productgroepen duurzame specificaties aan te geven die bij de inkoop kunnen worden betrokken. Dit wordt uitgewerkt in inkooppakketten, die inkopers handvatten geven over hoe duurzaam inkopen verder gespecificeerd kan worden. Wel moeten gemeenten zelf nog steeds bepalen welk gewicht duurzaamheid in concreto krijgt. Verder werkt Senter Novem ook aan een implementatieplan voor duurzaam inkopen. Oss vervult bij het ontwikkelen van duurzaam inkopen een actieve rol. Dit is landelijk opgemerkt getuige de PPPluim die Oss won.

Groene stroom voor Oss

In 2007 is de gemeente Oss volledig overgegaan op de inkoop van groene stroom. Het feit dat Oss heeft gekozen voor milieuvriendelijke groene stroom betekent dat in de gemeente geen gebruik meer wordt gemaakt van energie uit zogenaamde fossiele brandstoffen. De gemeente wil op deze manier niet alleen een bijdrage leveren aan het terugdringen van het broeikaseffect, maar ook het goede voorbeeld geven om zo de inwoners te stimuleren tot energiebewuster gedrag.

De kosten van het ontwikkelen en implementeren van duurzaam inkopen komen ten laste van het stimuleringsbudget. De duurzame inkoop kan in een aantal gevallen, door creatieve oplossingen, op een budgettair neutrale wijze plaatsvinden. In veel gevallen biedt ook de toepassing van de TCO-methode soelaas (total costs of ownership; kosten van de hele gebruiksduur). Hogere investeringskosten vanwege duurzame specificaties verdienen zich in dit geval op termijn terug door lagere beheerskosten. Dit systeem is voor de haalbaarheid van duurzaam inkopen zeer wezenlijk.

Er zijn ook aankopen waarbij duurzame kwaliteit tot een hogere prijs leidt. Hiervoor zijn gerichte financiële injecties de oplossing. In de gemeentebegroting is daarvoor ruimte gecreëerd.

Speerpunt 3

In 2010...

- ▶ wordt het TCO-principe onverminderd toegepast;
- ▶ wordt 50% van het financieel volume duurzaam ingekocht.

Speerpunt 4 – Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Duurzaam of maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) is zó ondernemen dat er aandacht is voor winst maken én voor het welzijn van mensen en dieren, de samenleving en de aarde. Bedrijven zien het meer en meer als hun verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan de grote maatschappelijke vraagstukken van deze tijd. Bij grote bedrijven is het MVO begonnen. Door de vele voorbeelden hebben de kleinere bedrijven ook steeds meer mogelijkheden en is duurzaam ondernemen in principe bereikbaar voor elke bedrijfsmat.

In een welvarende economie willen bedrijven de ruimte om te ondernemen. De economie moet groeien, maar niet ten

Rijden op aardgas

De gemeente Oss stimuleert bedrijven en organisaties in de gemeente om over te gaan op schone en duurzame vervoersbrandstoffen. Zelf geven wij het goede voorbeeld. De gemeente wil uiteindelijk met het gehele wagenpark op aardgas overgaan door op de momenten waarop de aanschaf van nieuwe voertuigen aan de orde is, waar mogelijk te kiezen voor aardgasauto's. Hierdoor stimuleert Oss de oprichting van multi-fuelstations, waar onder andere aardgas getankt kan worden. Bedrijven hebben nu de mogelijkheid om aardgas te tanken, en zullen er makkelijker op overstappen.

koste van alles. MVO biedt de kans om op een vernieuwende manier sociaal-maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. Daarnaast geeft het invulling aan het nieuwe regeerakkoord waarin MVO een belangrijke pijler is.

MVO lijkt in eerste instantie een verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven. Bedrijven kunnen een flinke aanzet geven om Oss verder te ontwikkelen tot een duurzame gemeente. Toch speelt ook de overheid een belangrijke rol. De gemeente Oss wil zich inzetten om duurzaam ondernemen te stimuleren. Er ligt een sterke relatie met de ontwikkelingen van het vorige speerpunt, duurzaam inkopen. De eisen die de overheid aan haar inkoopproducten gaat stellen zijn een belangrijke aanleiding en een impuls voor bedrijven om serieus over MVO na te denken.

Voor gemeenten is het stimuleren van MVO van belang. Het past in het duurzaamheidsbeleid en het draagt bij aan een hoogwaardig ondernemerschap, een imago dat past bij de visie van Oss op het lokale bedrijfsleven.

Bij het stimuleren van duurzaam ondernemen is het betrekken van de ondernemer cruciaal. Gezamenlijk met het bedrijfsleven, de provincie en het landelijk kenniscentrum MVO Nederland stellen wij een actieplan op.

De eerste stap hebben we al gezet door MVO op te nemen in het economisch beleidsplan. Nu moet er draagvlak worden gezocht bij het lokale bedrijfsleven.

Een eerste aanzet hiertoe is dat we duurzaamheid meenemen in het bestaande reguliere, of waar mogelijk gerichte, overleg met het bedrijfsleven. Daar wordt gekeken welke acties de gemeente verder nog gaat ondernemen. We denken aan het inspireren van ondernemers door met concrete voorbeelden te laten zien hoe MVO werkt en ondernemers praktijkervaringen met elkaar te laten uitwisselen. Ook kunnen we goede initiatieven ondersteunen en

Maasland bierbrouwerij

Niet alleen grote bedrijven kunnen zich inzetten richting maatschappelijk verantwoord ondernemen, ook kleinere bedrijven hebben die kans. De Maasland bierbrouwerij is een heel kleine onderneming in Oss, die duidelijke stappen deze richting op heeft gezet, zowel op het milieu- als op het sociale vlak.

inspanningen belonen. De financiële consequenties van het stimuleren van MVO worden gedekt uit het reguliere budget duurzaamheid.

Speerpunt 4 In 2010...

► heeft de gemeente Oss een actieve, stimulerende rol op het gebied van MVO en zijn er samenwerkingsafspraken met het bedrijfsleven.

Speerpunt 5 – Duurzaam bouwen

Duurzaam bouwen staat voor het toevoegen van extra kwaliteit aan de gebouwde omgeving. Het richt zich op het ontwikkelen, het inrichten, het beheren en het onderhouden van de gebouwen en hun omgeving. Planologische ontwikkelingen, stedenbouwkundige ontwerpen, vastgoedontwikkelingen en ruimtelijke processen, maar ook het vastgoedbeheer, renovaties en reconstructies zijn bij uitstek de ingangen voor verduurzaming van de gebouwde omgeving.

Centraal bij duurzaam bouwen staan de duurzame specificaties die voortvloeien uit duurzaamheidsthema's, zoals energie, water, materiaalgebruik, afval, mobiliteit, ruimtegebruik, bereikbaarheid, sociale samenhang, biodiversiteit en dergelijke. Samen met de sociale componenten, zoals een gezond woon- en leefklimaat, levensloopbestendige woningen en een leefbare woonomgeving.

In veel wetten en regels zijn voorschriften gegeven die bijdragen aan een basiskwaliteit voor duurzaamheid. Deze vormen de grenswaarde waaraan bij ontwikkelingen minimaal moet worden voldaan. Deze voorschriften gelden voor iedereen: overheid en particulieren. De stap naar een hogere duurzame kwaliteit vraagt om inzicht in de mogelijkheden en om een goed wegingsinstrumentarium.

Een hogere ambitie bij duurzaam bouwen wordt ingegeven door de behoefte om vooral nieuwe locaties op een toekomstgerichte wijze te realiseren. De milieuproblemen leggen op gemeenten, ontwikkelaars en vastgoedbeheerders een grote verantwoordelijkheid om bij nieuwe ontwikkelingen en bij renovaties met deze grote maatschappelijke problemen rekening te houden.

De industrie speelt hier krachtig op in door met steeds meer technische innovaties te komen, die tot aanzienlijke besparingen en verbeteringen leiden. Steeds meer milieu- en mensvriendelijke oplossingen komen op de markt om nieuwe ontwikkelprojecten een duurzame uitstraling te geven. Duurzaam bouwen biedt diverse partijen vele goede kansen om de bouw verder te brengen in een duurzame ontwikkeling. Duurzame kwaliteit van de gebouwde omgeving biedt bovendien op de lange termijn een hoger financieel rendement. Nieuwe inzichten in de levensduurkosten van een project tonen aan dat duurzaamheid op termijn veel goedkoper is dan traditionele oplossingen. Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om te laten zien dat ze hierin willen investeren en daarmee een belangrijke voorbeeldfunctie willen vervullen.

Duurzaamheid is geen nieuw onderwerp voor planontwikkeling in Oss. Piekenhoef bijvoorbeeld kent verschillende duurzame toepassingen waarbij water de meest prominente is. Een structurele setting voor de inbreng van duurzaamheid ontbreekt nog, zodat veel kansen onbenut blijven. Er is behoefte aan een gedegen inbreng van duurzaamheid.

De gemeente Oss heeft samen met andere gemeenten, woningcorporaties, architecten en ontwikkelaars uit het gebied Brabant-Noordoost het convenant Duurzaam Bouwen afgesloten. Dit convenant richt zich op de onderdelen bouw (nieuwbouw en bestaand), stedenbouwkundige ontwikkelingen en grond, weg en waterbouw (GWW). Voor het onderdeel nieuwbouw van woningen is een ambitie afgesproken in de vorm van een puntensysteem. Bij stedenbouw, utiliteitsbouw en GWW is dit niet uitgewerkt. De looptijd van het convenant is beperkt, de ambitie is laag en het mankeert aan concrete uitwerking van de onderdelen duurzame stedenbouw, duurzame GWW en utiliteitsbouw. Particuliere bouw valt volledig buiten het convenant.

Om duurzaam bouwen in de volle breedte een krachtige impuls te geven kan en moet het anders. Er moet een wil zijn om tot een hoger ambitieniveau te komen. Dit moet bestuurlijk worden ondersteund. Er moet inzicht en betrokkenheid ontstaan bij de gemeentelijke plannen-

makers. Duurzaamheid moet op een planmatige wijze worden neergezet, zodat het bij elke relevante processtap een onderwerp is. Er moeten ondersteunende instrumenten worden ontwikkeld die inzicht geven in de ambitie en die integrale afwegingen mogelijk maken. Tot slot moeten de organisatorische setting en de deskundigheidsontwikkeling een plek krijgen. In de loop van 2008 komen er concrete (organisatorische, procesmatige en planmatige) uitwerkingen op dit vlak.

Intussen is het van belang om niet stil te zitten. Het Meerjarenprogramma woningbouw leent zich voor een quick scan van de duurzame mogelijkheden in lopende plannen. Samen met SVE (kenniscentrum voor duurzaam bouwen) kan op die manier een actieprogramma worden opgesteld, met daarin de mogelijkheden voor duurzame toepassingen. Voor particuliere bouw is goede voorlichting van belang. Daarnaast kan de gemeente als grondeigenaar deze positie gebruiken om bij grondtransacties duurzaam bouwen op te leggen (in de vorm van een garantiefonds).

Voor verduurzaming van bestaande bouw is inzet nodig van de corporaties en andere vastgoedbeheerders. Stimulering en tactisch en strategisch handelen kunnen tot het gewenste doel leiden. Het voorbeeld van Leeuwarden verdient navolging: prestatieafspraken met de corporaties maken om bij renovatie 30% van de energie duurzaam op te wekken. In oktober 2007 maakte de gemeente Oss prestatieafspraken met corporaties. Dat is een goede basis om na te gaan of duurzaamheid bij renovatie een nog grotere rol kan spelen en of de betrokkenheid van andere vastgoedbeheerders kan worden versterkt.

De meeste activiteiten (onderzoek, stimulering enzovoorts) kunnen uit bestaande budgetten worden gefinancierd. Als voor organisatorische consequenties en voor concrete kostbare duurzame toepassingen extra budget nodig is, zullen daarvoor in het kader van de jaarlijkse begrotingsbehandeling voorstellen worden gedaan.

Speerpunt 5
In 2010...

- ▶ is duurzaamheid een vast ingebed item bij duurzaam bouwen in de volle breedte;
- ▶ worden met vastgoedbeheerders prestatieafspraken gemaakt over het duurzame gehalte bij renovaties.

Speerpunt 6 – Verduurzaming openbare ruimte

Verduurzaming van de openbare ruimte houdt in: rekening houden met dezelfde thema's die ook gelden voor duurzame bouw bij het aanleggen, inrichten, beheren en onderhouden van alles wat zich op of in de openbare ruimte bevindt. De openbare ruimte is een belangrijke factor voor de kwaliteit van de woonomgeving. Denk aan de kwaliteit en functionaliteit van de wegen, pleinen, groenstroken, parken en verlichting. Verduurzaming hiervan betekent dat bij afwegingen terdege rekening wordt gehouden met ecologische, economische en sociale aspecten. Voor de verschillende onderdelen van de openbare ruimte komen in toenemende mate nieuwe duurzame oplossingen. Ook de wijze waarop de openbare ruimte is ingericht kan een positieve uitwerking hebben op sociale cohesie in de woonomgeving.

Verduurzaming van de openbare ruimte hangt samen met de speerpunten duurzaam inkopen, duurzaam bouwen en duurzame bedrijfsvoering. Toch is de verduurzaming van de openbare ruimte een apart speerpunt. De openbare ruimte is de plek bij uitstek waar de gemeente zich presenteert, het is een belangrijk visitekaartje van de gemeente. De wijze waarop de openbare ruimte is ingericht en de wijze waarop deze wordt beheerd en onderhouden zegt veel over de gemeente. In de openbare ruimte heeft de gemeente op een natuurlijke wijze contact met de burgers, waar ze een belangrijke boodschap (bijvoorbeeld duurzaamheid) kan uitdragen.

In de openbare ruimte gaat veel geld om. Uit economisch oogpunt is er alles aan gelegen om de investeringen in de openbare ruimte bij de uitwerking het hoogste rendement te geven. Hiervan is sprake als de bewoners vinden dat er een voor hen functionele én aantrekkelijke omgeving is ingericht, die ook in tijd houdbaar is. De sociale component bij de inrichting is wezenlijk. Het onderhoud van de openbare ruimte is voor de burgers zichtbaar. Milieuvriendelijk beheer draagt bij aan kwaliteit en vervult tevens een voorbeeldfunctie.

Het proces tot verduurzaming van de openbare ruimte is niet nieuw. Het is al jaren geleden ingezet. De vervanging van riolering door PP- en PE-buizen in plaats van PVC dateert uit de

jaren negentig. De afkoppeling van de riolering is in volle gang. De veegwagen rijdt op regenwater. De wegen worden duurzaam veilig aangelegd. Het fietsgebruik wordt door aantrekkelijke fietspaden gestimuleerd. De gladheidsbestrijding gebeurt op een geavanceerde wijze zonder overmatig strooien. Er wordt gewerkt aan bosvorming. De waterpartijen in Oss worden ecologisch opgewaardeerd. Parkeermeters functioneren op zonne-energie. De gemeentelijke voertuigen rijden op aardgas.

Kortom, er gebeurt veel. En er staat nog veel te gebeuren. Toch is het zinvol om sommige onderdelen die een belangrijke rol vervullen bij de voorbeeldfunctie een extra accent te geven. Oss heeft gekozen voor de verduurzaming van aanleg en onderhoud van openbaar groen, de onkruidbestrijding, de ombouw van het gemeentelijk wagenpark op aardgas en de aandacht voor de openbare verlichting inclusief lichtvervuiling in de gemeente.

Openbaar groen

Bij openbaar groen is het al gebruikelijk dat het beheer op een ecologisch verantwoorde wijze gebeurt. Bij nieuwe plannen is de aanschaf van biologische teelt een verantwoorde keuze. Het aanbod hiervan zal de komende jaren toenemen; in het kader van duurzame inkoop kan de gemeente hierin extra investeren. De ambitie om in 2010 50% van het plantmateriaal biologisch aan te schaffen is realistisch. Hieraan moet voor een overgangperiode een financiële impuls worden gegeven.

Chemievrije onkruidbestrijding

Voor het chemievrije onderhoud van verhardingen zijn beproefde technische alternatieven voorhanden. Oss wil hierin een koplopersrol vervullen. De ambitie is dat chemievrije onkruidbestrijding volledig wordt doorgevoerd. In de begroting 2008 is hiermee al rekening gehouden.

Gemeentelijk wagenpark

De omschakeling van gemeentelijke voertuigen op aardgas is in volle gang. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de luchtkwaliteit. Zeker zo belangrijk is de impuls die hiermee wordt gegeven aan het bedrijfsleven. Het realiseren van openbare aardgasvulpunten en het stimuleren van bedrijven om ook met hun voertuigen op aardgas over te schakelen wordt sterker als we dit als specifieke ambitie voor 2010 formuleren.

Openbare verlichting

De gemeente Oss fungeert als pilot-gemeente voor Senter Novem bij het onderzoek naar het terugbrengen van energiegebruik bij openbare verlichting. Oss heeft de laatste jaren door efficiënte vervanging al 20% besparing weten te bereiken. De ontwikkelingen bij de openbare verlichting gaan snel. De LED-verlichting is in opkomst; dit kan tot aanzienlijke energiebesparingen leiden. De verwachting is dat tussen 2010 en 2015 de markt gereed is voor levering. LED-verlichting kan al wel toegepast worden bij de verkeersregelinstallaties. Hier kan een versnelde, voortijdige vervanging plaatsvinden. Ook is het zinvol om nu al LED-toepassingen te zoeken op bepaalde plekken in Oss. De wijken Horzak en 't Reut moeten op de meest geavanceerde wijze voorzien worden van openbare verlichting (proeftuin LED). Lichtvervuiling wordt een steeds belangrijker fenomeen. Kritische toetsing van de functionaliteit en technische uitvoering (bijvoorbeeld met dimmers) van openbare verlichting kunnen een positieve uitwerking hebben op beperking van het aantal lichtbronnen in de gemeente.

Speerpunt 6

In 2010...

- ▶ kopen we voor 50% biologisch plantmateriaal in;
- ▶ is er sprake van chemievrije onkruidbestrijding;
- ▶ zijn er openbare multi-fuelstations in Oss en is het wagenpark van de gemeente verduurzaamd;
- ▶ is het stroomverbruik van de openbare verlichting met 20% verlaagd ten opzichte van 2007.

Speerpunt 7 – Klimaat

Klimaatverandering is de verandering van het gemiddelde weertype of klimaat over een bepaalde periode. Deze verandering manifesteert zich het duidelijkst in een stijging of daling van de gemiddelde temperatuur en van de gemiddelde hoeveelheid neerslag op aarde. Op dit moment staat klimaatverandering volop in de belangstelling vanwege de opwarming van de aarde. Het algemene, wetenschappelijk geaccepteerde standpunt is dat de mens het klimaat beïnvloedt door de uitstoot van broeikasgassen. Broeikasgassen zoals koolstofdioxide en methaan, die zich in de dampkring bevinden, leggen als het ware een warme deken om de aarde. De versterkte uitstoot van broeikasgassen zorgt voor een stijging van de temperatuur. Als de mens broeikasgassen blijft uitstoten, zal de gemiddelde temperatuur op aarde verder blijven stijgen.

De beïnvloeding van het klimaat door de mens kan overal ter wereld vergaande gevolgen hebben. Deze temperatuurstijging zal grote veranderingen met zich meebrengen voor mens en milieu. De mogelijke gevolgen worden soms al zichtbaar en variëren van zeespiegelstijging, aantasting van ecosystemen, toename van neerslag, uitsterven van dier- en plantensoorten en verspreiding van ziektes, tot een toename van extreme weersomstandigheden. Alle landen en samenlevingen in de wereld krijgen te maken met klimaatverandering. De zwaarste klappen worden in ontwikkelingslanden verwacht, want juist rond de evenaar is het weer extreem, en die extremen worden groter.

Ook voor de Nederlandse gemeenten zijn de gevolgen van klimaatverandering ingrijpend. De risico's van extreme wateroverlast nopen tot een ander waterbeheer. Temperatuurstijging vereist aanpassingen in de bouw en aandacht voor de volksgezondheid. Nederland moet klimaatbestendig worden.

Om de negatieve effecten van de klimaatverandering terug te dringen zijn internationaal afspraken gemaakt. Een belangrijke opdracht is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. De gemeenten hebben een belangrijke rol: het behalen van de landelijke afspraken.

Juist omdat de gemeenten in direct contact staan met burgers, onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties kunnen zij die rol goed invullen.

Dat is ook de reden dat de landelijke overheid, samen met gemeenten, provincies en waterbeheerders een BestuursAkkoord (BANS) sloten voor een krachtadig klimaatbeleid. Deze aanpak is voor gemeenten de kans om een gemeentelijk klimaatbeleid te ontwikkelen. De gemeente Oss voert in dat kader veertien klimaatprojecten, met de thema's woningbouw, gemeentelijke gebouwen, duurzame energie, verkeer en vervoer, bedrijven en utiliteitsbouw. Deze aanpak leidt tot een groter bewustzijn bij de inwoners, het aanbieden van energiebesparingsmogelijkheden, het stellen van energienormen bij bouwprojecten en het onderzoeken van mogelijkheden van duurzame energie.

Maar Oss wil meer bereiken dan alleen de BANS-projecten. De bedoeling van het lokale klimaatbeleid is tweeledig. Aan de ene kant moeten er acties worden ondernomen die leiden tot een substantiële vermindering van de CO₂-uitstoot. Daarnaast zoekt Oss actief naar het opwekken van vormen van duurzame energie, bijvoorbeeld windenergie (een windturbine levert 2,5 MW op), biomassaverbranding, biomassavergisting en zonne-energie (6 m² zonnecellen levert 300-450 kWh op).

Al met al kiest Oss voor een stevige uitdaging. Deze kan worden uitgedrukt in een ambitie om als gemeente klimaatneutraal te worden. Amsterdam kiest ervoor om in 2015 100% klimaatneutraal te zijn, dus niet bij te dragen aan klimaatverandering. Dat is nu nog een stap te ver, maar ook Oss wil een ambitie voor klimaatneutraliteit uitspreken. De huishoudens in Oss verbruiken op dit moment rond de 64 MW per jaar. Tel hier het verbruik van de industrie bij op, en duidelijk is dat vermindering nog flink wat inspanningen kost. De uitdaging van Oss is om de voorgenomen maatregelen met overtuiging door te voeren en na te gaan welke aanvullende

maatregelen nog nodig zijn op weg naar een klimaatneutrale gemeente. De kosten van deze aanpak worden gedekt uit de eigen middelen en middelen die beschikbaar komen uit de BANS-subsidie.

**Speerpunt 7
In 2010...**

- ▶ is Oss voor 75% klimaatneutraal wat betreft het gemeentelijk gebruik;
- ▶ is Oss voor 25% klimaatneutraal voor de gehele gemeente.

Speerpunt 8 – Millenniumgemeente

Sociale rechtvaardigheid richt zich op de samenleving 'om de hoek', dichtbij. Waar mensen elkaar opzoeken, zich organiseren en hun omgeving vorm geven. Maar sociale rechtvaardigheid betreft ook de werldsamenleving, het wereldburgerschap met andere volkeren en culturen. Internationale samenwerking is de inspiratiebron voor de samenwerking naar een duurzame wereld. Internationale samenwerking is bij uitstek een ontmoeting, een sociaal onderdeel van duurzame ontwikkeling.

Bewustwording van wat er op het gebied van duurzame ontwikkeling speelt en van wat je er zelf aan kunt doen, dat is de eerste aanzet van de aanpak van deze grootschalige en complexe problemen. 'Think global, act local' is het credo dat bijdraagt aan werkelijke verbeteringen van de grote wereldproblemen. Dit geldt voor gemeenten, bedrijven, maatschappelijke instellingen en inwoners.

Bewustwording van de wereldproblemen komt onder andere tot uiting in het begrip de 'millenniumgemeente'. In 2000 hebben 189 landen met elkaar afgesproken dat belangrijke wereldproblemen voor 2015 zijn aangepakt. Zij hebben hiervoor acht millenniumdoelen geformuleerd, zoals: de armoede moet gehalveerd worden, alle kinderen moeten naar school kunnen, malaria en aids moeten worden teruggedrongen en meer mensen moeten schoon

Marktplaats

Op dit moment is er in Oss al een vrijwilligerssteunpunt dat vraag en aanbod van vrijwilligerswerk bijeenbrengt. Niet alleen voor vrijwilligerswerk is zo'n dienst interessant, maar ook voor vrijwillige diensten. Een goede aanvulling zou dus zijn om een marktplaats te ontwikkelen waar vraag en aanbod van diensten bijeengebracht worden.

drinkwater hebben. De millenniumgemeentecampagne biedt een kader voor internationale activiteiten van de eigen gemeente. Daarnaast zijn bewustwording en burgerparticipatie belangrijk.

Verschillende acties, zowel nieuwe impulsen als al bestaande activiteiten, worden in de schijnwerpers gezet en in breder verband gebracht. Hoe groot deze wereldproblemen ook lijken te zijn, ook de gemeente Oss kan aan de oplossing ervan een steentje bijdragen. Oss wil zelf of via lokale organisaties die op dit gebied actief zijn projecten opzetten die helpen de millenniumdoelen te realiseren.

Millenniumontwikkelingsdoelen in 2015...

- 1 Zijn extreme armoede en honger uitgebannen
- 2 Gaan alle jongens en meisjes naar school
- 3 Hebben mannen en vrouwen dezelfde rechten
- 4 Is kindersterfte sterk afgenomen
- 5 Sterven er minder vrouwen door zwangerschap
- 6 Is de verspreiding van ziektes als aids en malaria gestopt
- 7 Leven meer mensen in een duurzaam leefmilieu
- 8 Is er meer eerlijke handel, schuldenverlichting en hulp

Niet alleen willen wij organisaties en scholen ondersteunen bij hun acties. Maar ook leggen we een relatie met andere speerpunten, zoals duurzaam inkopen door bijvoorbeeld geen producten met kinderarbeid in te kopen en dit ook bij bedrijven via MVO te stimuleren. Veel Osse burgers tonen al jarenlang betrokkenheid bij het lot van de Derde Wereld. De activiteiten van bijvoorbeeld stichting Sahelp zijn hiervan een aansprekend voorbeeld.

Maar er gebeurt meer. Scholen spelen met acties in op het realiseren van waterprojecten. Oss als millenniumgemeente heeft hiervoor oog en ondersteunt en stimuleert deze activiteiten krachtig, samen met in Oss actieve organisaties en instellingen. Dat betekent dat er extra geld beschikbaar is om lokale projecten mogelijk te maken en te faciliteren. Burgers kunnen elders

op de wereld aan oplossingen bijdragen door hier te informeren en actie te ondernemen. Een geweldige opsteker ook voor het bevorderen van het bewustzijn van de Osse burger.

De kosten voor het opzetten en ontwikkelen van Oss als millenniumgemeente kunnen uit het stimuleringsbudget duurzaamheid worden betaald. Extra ondersteuning in de vorm van een bedrag per inwoner vraagt om extra financiële inzet die in de gemeentebegroting beschikbaar gesteld moet worden.

Speerpunt 8

In 2010... ► is Oss een actieve millenniumgemeente.

Speerpunt 9 – Bewustzijn van de burgers

Veel mensen, bedrijven en instellingen stoeien met het begrip duurzaamheid. Het wordt door slimme verkopers te pas en te onpas gebruikt. 'Duurzame vliegvakanties' is een voorbeeld van verkeerd gebruik van het begrip duurzaamheid. Goede voorlichting, communicatie en interessante, aansprekende acties zijn nodig om het duurzaamheidsbewustzijn bij de burgers een positieve impuls te geven.

Vanuit de verantwoordelijkheid als maatschappelijke organisatie kan de gemeente veel betekenen om inzicht in en betrokkenheid bij duurzaamheid te creëren. Bij het ontwikkelen van een lokaal duurzaamheidsbeleid is het van belang om de burgers als een belangrijke doelgroep te zien. Burgers hebben met hun gedrag (consumptie, mobiliteit en recreëren) een belangrijke invloed op de milieugebruiksruimte.

Voorlichting over en aansporing tot duurzaam handelen gebeurt in Oss al vele jaren. Het hoofdaccent lag daarbij in

Leerlingen naar film Al Gore

Meer dan 1700 leerlingen van de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs in Oss mochten in 2007 gratis naar de film 'An inconvenient truth' in de bioscoop in Oss. Deze indringende film van voormalig vice-president Al Gore gaat over de wereldwijde klimaatverandering. De gemeente Oss vindt het belangrijk dat jongeren deze documentaire zien, omdat de sleutel tot klimaatverandering bij de nieuwe generatie ligt.

het verleden vooral op milieu en afval. De laatste jaren worden de acties in een breder perspectief geplaatst. Denk aan de Week van de Vooruitgang, een Ton voor water of Wandelen voor water. In de toekomst worden de acties verder geïntensiveerd. Bij de uitwerking daarvan wordt samenwerking gezocht met instellingen die zich ook nu al toelagen op bewustwording en gedragsverandering.

Leerlingen werken met zonne-energie

Leerlingen van het ROC de Leijgraaf zijn bezig met het bouwen van een boot op zonne-energie. Hiermee leren zij meer over hoe zonne-energie werkt en wat er allemaal mee kan gebeuren. Daarnaast varen zij met hun zelf gebouwde boot mee in de solar experience elfstedentocht.

De gemeente kan veel betekenen in dit bewustwordingsproces. Bijvoorbeeld door in te spelen op en belonen van initiatieven die zich richten op bewustwording van en betrokkenheid bij milieu en mondiale samenwerking. We geven informatie en wijzen op de gevolgen van bepaalde gedragingen en handelingen om mensen aan te zetten gefundeerde keuzes te maken of ze te wijzen op aantrekkelijke duurzame alternatieven. Dit gebeurt door middel van bijeenkomsten en themadagen of -avonden. Uiteindelijk moeten burgers zelf duurzaam gaan handelen; we willen niets opdringen. Het is dan ook werk voor de lange termijn.

Speerpunt 9

In 2010... ► is het bewustzijn van inwoners op het gebied van duurzaamheid vergroot.

Speerpunt 10 – Platform voor lokale duurzaamheidsvraagstukken

Met een platform voor duurzaamheidsvraagstukken wordt een lokaal platform bedoeld. Zo'n platform bestaat uit actoren afkomstig uit verschillende lagen van de samenleving. Denk aan een brede vertegenwoordiging van de Osse samenleving (gemeente, bevolking, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties). Op deelterreinen kunnen inhoudelijk deskundigen ondersteuning bieden. Dit platform wordt geïnitieerd door de gemeente Oss en komt enkele keren per jaar bijeen. Het platform houdt zich bezig met lokale duurzaamheidsvraagstukken, waar-

bij het zinvol en efficiënt is om deze gezamenlijk op te pakken. Het platform is niet bedoeld als statisch overleg, maar als ontmoetingsplek om van elkaar te leren en inspiratie op te doen.

We weten: evenwicht en samenhang zijn cruciaal voor duurzaamheid. Beide zijn te bereiken door de individuele pijlers van duurzaamheid los te laten en door, vaak op het eerste gezicht, strijdige belangen tot een geheel te smeden. Samenwerking met en tussen derden (burgers, bedrijven en instellingen) is het uitgangspunt. Van belang is dat samenwerking tot wederzijds voordeel leidt. Het bundelen van krachten moet een nieuwe dynamiek opleveren om de duurzaamheidsdoelen te behalen. Er moet naar bereidheid worden gezocht om over de eigen grenzen heen te kijken. Deze andere kijk biedt mogelijkheden om op inspirerende en creatieve manier tot samenwerking en tot oplossingen te komen. Op deze manier wordt ook aan die deelterreinen van duurzaamheid gewerkt waar voldoende vraag naar en draagvlak voor is. Met andere woorden, de duurzame krachten krijgen niet alleen steun, maar komen ook vanuit de gemeente zelf.

De gemeente moet het initiatief nemen om verschillende partijen bij elkaar te brengen. De gemeente moet allereerst een platform met verschillende leden bij elkaar krijgen. De gemeente is ook de partij die de bijeenkomsten van het platform organiseert. Tijdens de bijeenkomsten heeft de gemeente een extra oplettende rol, een antennefunctie. Initiatieven en goede ideeën die bij deze bijeenkomsten naar voren komen, moeten goed op de rails worden gezet en er moet een gezamenlijke aanpak worden georganiseerd. Zowel bij het opzetten als het onderhouden van het platform loopt de gemeente voorop. De financiële consequenties voor het opzetten van het platform, het faciliteren van de bijeenkomsten en in beperkte mate het financieel ondersteunen van de te ondernemen acties kunnen gedekt worden uit het stimuleringsbudget Duurzaamheid.

Speerpunt 10

In 2010...

► is er een platform voor het bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen en burgers met als doel gezamenlijke aandacht voor en aanpak van lokale duurzaamheidsvraagstukken.

Schone lucht in scholen

Schone lucht in scholen is een werkatelier via de provincie Noord-Brabant. Het brengt verschillende partijen bij elkaar om samen te kijken naar hoe het binnenklimaat in scholen verbeterd kan worden.

Hoofdstuk 4

Organisatie en financiën

In dit hoofdstuk gaan we in op de organisatorische en financiële consequenties van deze agenda. Hierbij maken we onderscheid tussen de noodzakelijke middelen om de ambitie 2010 waar te maken en de periode na 2010.

4.1 Organisatorische consequenties

De opdracht om duurzaamheid in Oss projectmatig tot ontwikkeling te brengen is neergelegd bij de afdeling Programmamangement van de Dienst Stadsbeleid. Na vaststelling van de duurzaamheidsagenda wordt de verantwoordelijkheid voor duurzame ontwikkeling overgedragen aan de afdeling SRO. Op deze afdeling zal in ieder geval een projectleider zorgdragen voor uitvoering van de agenda en voor het in het oog houden van en inspelen op nieuwe duurzame ontwikkelingen.

4.2 Stimuleringsbudget duurzaamheid ambities 2010

In 2006 is voor de periode 2007-2010 jaarlijks een bedrag van € 120.000,- beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van duurzaamheid. Dit bedrag is toereikend om de meeste ambities, zoals die in het vorige hoofdstuk voor 2010 zijn geformuleerd, te kunnen realiseren. In de meerjarenbegroting 2008 is financiële ruimte gecreëerd om de ambities van duurzaam inkopen en chemievrije onkruidbestrijding te realiseren. Tevens is ruimte vrijgemaakt voor de projectorganisatie Duurzaamheid vanaf 2011.

Als wordt besloten de ambities verder aan te scherpen (bijvoorbeeld hogere bijdrage voor millenniumgemeente), dan vraagt dit om extra financiële impulsen.

Hoofdstuk 5

Uitwerkingsplan

De uitwerking van de duurzaamheidsagenda vraagt om een bijzondere aanpak. De factoren die een duurzame ontwikkeling tot een succes maken, zijn daarin verweven. De belangrijke factoren zijn dat de aanpak de onderwerpen verbindt, dat de aanpak stimuleert en dat de uitvoerders zich betrokken en uitgedaagd voelen. Om dit mogelijk te maken moeten we van de gebaande paden af. Duurzaamheid is een zoektocht, een ontwikkeling die niet stopt. Duurzaamheid betekent ook: laten zien en het gewoon doen. Soms worden oplossingen ver gezocht, soms liggen de kansen voor het oprapen.

Kortom, met het vaststellen van de agenda is de toon gezet. Oss wil en gaat zich steeds meer en steeds krachtiger opstellen als duurzame gemeente. Dit uitwerkingsplan wil helpen bij de gestructureerde uitwerking van de tien speerpunten en bij het realiseren van de voor 2010 beoogde bestuurlijke ambitie.

5.1 Systematiek

De agenda geeft bij de speerpunten in grote lijnen het wat, waarom en hoe aan. De doelen en ambities in deze agenda zijn echter nog niet 'smart' geformuleerd. Dat is een bewuste keuze, omdat de agenda zich richt op kansen. Dit uitwerkingsplan moet zorgen voor een verdere concretisering.

De speerpunten zijn niet alleen verschillend qua insteek, maar ook in de mate waarin zij al gevorderd zijn. Sommige speerpunten worden al enkele jaren lang in de praktijk gebracht, andere bevinden zich nog in de beginfase en moeten nog volledig gestart worden. Dit maakt het lastig om voor alle speerpunten eenzelfde stramien aan te houden. We houden daarom een indeling in processtappen aan: de ontwikkelfase en de uitvoeringsfase.

In de ontwikkelfase zijn samenwerking, betrokkenheid en het creëren van draagvlak van belang. Uitgangspunt is dat duurzaamheid in de ontwikkelfase moet inspireren. Daarvoor moet gezocht worden naar adequate werkvormen, zoals maatschappelijk aanbesteden of het aangaan van een weddenschap. Vervolgens worden de speerpunten vertaald in concrete acties. Bij het uitvoeringspad staan resultaatgerichtheid en communicatie centraal.

Per speerpunt geven we de ambitie zoals die geformuleerd is in de agenda, we beschrijven wat het zichtbare resultaat is in 2010, wat het ontwikkeltraject en de concrete acties zijn inclusief een tijdpad, en wie verantwoordelijk is voor de voortgang en welk budget beschikbaar is. Genoemde bedragen worden, behalve indien anders aangegeven, gefinancierd uit bestaande budgetten.

5.2 Speerpunten

Speerpunt 1 – Duurzame bedrijfsvoering

Ambitie 2010

De gemeente Oss opereert op een maatschappelijk verantwoorde wijze.

Zichtbaar resultaat 2010

In 2010 heeft de bedrijfsvoering van de gemeente Oss een duurzame uitstraling, zowel bij optreden naar buiten (presentatie) als naar binnen (maatregelen, processen en gedrag).

Ontwikkeltraject

In overleg met het CMT wordt samen met een extern bureau een plan van aanpak opgesteld voor de wijze waarop MVO procesmatig en inhoudelijk de komende jaren vorm gaat krijgen. Centrale punten zijn: interactie en afspraken met top- en middelmanagement. Tijd: het plan van aanpak wordt vastgesteld in 2008. Het ontwikkelproces loopt in 2008-2009. Uitwerkingsacties worden vastgelegd in een meerjarenuitwerkingsplan.

Concrete acties 2008

Het CMT onderschrijft de voorbeeldfunctie die het op het terrein van duurzaamheid voor de organisatie vervult. Om die reden stuurt het CMT nu al aan op concrete duurzame uitwerkingen.

Te denken valt aan:

- ▶ verduurzaming van relatiegeschenken en het kerstpakket (inclusief wijn en bloemen),
- ▶ opstellen van een duurzaam vervoersplan,
- ▶ nieuwe themadag Duurzaamheid,
- ▶ doorvoeren van verduurzaming van de kantine,
- ▶ ontwikkelen van stage- en leerwerkplaatsen voor het thema duurzaamheid.

Betrokkenen

Projectleider Duurzaamheid, P&O en bilateraal

Kosten

Structureel: € 15.000,-

Incidenteel: € 15.000,-

Speerpunt 2 – Duurzaamheidbalans

Ambitie 2010

Oss heeft een eigen lokale duurzaamheidbalans ontwikkeld en het onderliggend toetsingskader wordt ingezet bij grote ontwikkelingen.

Zichtbaar resultaat 2010

In 2008 wordt de eerste duurzaamheidbalans gepresenteerd met een vierjaarlijks vervolgcconcept. Het toetsingskader voor duurzaamheid is (bestuurlijk) vastgesteld en wordt toegepast op grote ontwikkelingen in Oss.

Ontwikkeltraject (2008)

- ▶ Samen met TELOS en een interne werkgroep wordt een lokale duurzaamheidsbalans opgezet.
- ▶ Het ontwikkelen en invullen van de onderliggende criteria gebeurt door een lokale ambtelijke werkgroep en een intergemeentelijke overleggroep.
- ▶ Het gemeentebestuur spreekt zich uit over de duurzaamheidsbalans en geeft richting aan de inhoudelijke accenten van de lokale duurzame ontwikkeling.
- ▶ TELOS ontwikkelt aan de hand van de duurzaamheidsbalans een toetsingskader voor grote ontwikkelingen.

Concrete acties

Opstellen van duurzaamheidsstoetsing van grote ontwikkelingen ingaande 2009.

Organisatie

Projectleider Duurzaamheid, Telos en een interne werkgroep

Kosten

Incidenteel: € 20.000,-

Speerpunt 3 – Duurzaam inkopen

Ambitie 2010

50% van het financieel volume wordt duurzaam ingekocht.

Het TCO-principe wordt onverminderd toegepast.

Zichtbaar resultaat 2010

De gemeentelijke inkopers en aanbesteders hebben zicht op de duurzame specificaties, zij proberen hier structureel het maximale uit te halen en zij verantwoorden het resultaat. Leveranciers zijn op de hoogte van de duurzame ambitie van de gemeente Oss en spelen hierop in met verbeterde producten. Het extra budget voor duurzame inkoop maakt enkele 'duurdere' duurzame aankopen mogelijk.

Ontwikkeltraject

- ▶ Oss neemt de specificaties over die Senter Novem heeft toegevoegd aan de inkoopkassetten (2008).
- ▶ Er komt zicht op de terreinen waarop de gemeente Oss de komende jaren belangrijke inkopen en aanbestedingen gaat doen (2008).
- ▶ Er wordt nagegaan bij welke inkopen en aanbestedingen de TCO-methode kan worden toegepast.
- ▶ Er worden keuzes gemaakt voor welke inkopen en aanbestedingen de duurzame specificaties worden toegepast en waarvoor het extra budget voor duurzaam inkopen wordt ingezet.
- ▶ Er komt een actieplan voor de introductie en de implementatie van duurzaam inkopen (2008).

Derde plaats Benchmark duurzaam inkopen 2007 (COS Nederland).

Concrete acties

- ▶ Het gemeentebestuur spreekt zich expliciet uit voor toepassing van de TCO-methode (2008).
- ▶ Het management (CMT en DMT's) wordt over duurzame inkoop geïnformeerd (2007 en 2008).
- ▶ Voor de inkopers en aanbesteders worden specifieke workshops georganiseerd. Vooruitlopend op de duurzame specificaties van Senter Novem worden sociale criteria (leerwerkplekken en dergelijke) in aanbestedingen meegenomen (2008).
- ▶ Realiseren van een duurzaam inkoopvolume van minimaal 10% in 2008, 30% in 2009 en 50% in 2010. Hierover wordt gerapporteerd in het jaarverslag.
- ▶ Inzet van het extra budget voor duurzame inkoop van € 350.000,- per jaar, ingaande 2008.
- ▶ Oss informeert leveranciers over de duurzame ambitie (2008-2010).

Organisatie

Projectleider Duurzaamheid en inkoopcoördinator

Kosten

Pro memorie

Speerpunt 4 – Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Ambitie 2010

De gemeente vervult een actieve, stimulerende rol op het gebied van MVO en er zijn samenwerkingsafspraken met het bedrijfsleven.

Zichtbaar resultaat 2010

MVO is vertaald in concrete milieucriteria en concrete sociale criteria. Er bestaat een vruchtbare voedingsbodem en een stimulans om deze criteria samen met bedrijven toe te passen.

Ontwikkeltraject

- ▶ In samenwerking met het bedrijfsleven van Oss (OIK, TIBO, OVO), onderwijs (HAS-kennis-transfer), de provincie en MVO-Nederland wordt een project MVO-bedrijfsleven Oss opgezet. Bij het bedrijfsleven wordt gesondeerd wie actief in de voorbereidingsgroep kan participeren (2007/begin 2008).
- ▶ De voorbereidingsgroep onderzoekt de mogelijkheden en stelt een actieplan op (2008).
- ▶ Onderzoeken hoe het belang van MVO bij gronduitgifte en aanbestedingen kan worden meegenomen (2009-2010).

Concrete acties

Inspelen op kansen zoals:

- ▶ informatiebijeenkomsten voor deelname aan MVO (starten in 2008);
- ▶ organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten en zoeken naar partnership op onderdelen van MVO zoals bij de realisering van rijden op aardgas in Oss (2007-2008);
- ▶ stimuleren van en bemiddelen bij benutten restwarmte en andere restproducten door collega-bedrijven (ICT Vorstengrafdonk);
- ▶ mogelijkheden onderzoeken voor het realiseren van biomassa- en mestvergisting in Oss.

Organisatie

Projectleider, beleidsmedewerker Economische Zaken en externen

Kosten

Structureel: € 15.000,-

Speerpunt 5 – Duurzaam bouwen

Ambitie 2010

Duurzaam bouwen is een vast ingebed item bij bouwen in de volle breedte.

Met vastgoedbeheerder worden prestatieafspraken gemaakt over het duurzame gehalte van renovaties.

Zichtbaar resultaat 2010

Nieuwe ontwikkelingen krijgen een bewust duurzame uitstraling. Dit uit zich in de wijze waarop de plannen uiting geven aan duurzaamheidsthema's en deze vertalen in de praktijk. Het gaat daarbij om de gebouwde en de ongebouwde omgeving (openbare ruimte). Met corporaties en vastgoedbeheerders zijn afspraken gemaakt over het opwaarderen van de bestaande woningen. Oss ziet het met de regiogemeenten afgesloten convenant Duurzaam bouwen als een basisuitgangspunt.

Ontwikkeltraject

- ▶ Het implementeren van duurzaam bouwen in het ruimtelijk ontwikkelingsproces is in 2007 ingezet. Er is een projectgroep samengesteld die verantwoordelijk is voor de implementatie. Er is gekozen voor een tweesporenaanpak:
 - 1 Overleg met projectleiders over de thans lopende plannen en bezien op welke wijze daarin nog duurzaamheidsaspecten kunnen worden meegenomen (2007). De resultaten hiervan worden vastgelegd in een actieplan (2008).
 - 2 Het ontwikkelen van instrumenten om duurzaamheid structureel in ruimtelijke plannen een plek te geven (2008). De instrumenten bestaan uit een indeling van Oss in gebiedstypen, een uitwerking van relevante duurzaamheidsthema's met daaraan gekoppeld een grenswaarde en een streefwaarde en inzicht in het ruimtelijk proces, zodat per processtap helder is welke inbreng van belang is.
- ▶ Overleg voeren met corporaties en vastgoedbeheerders over verduurzaming van de

bestaande woningbouw en de wijze waarop het energielabel wordt geïntroduceerd (2008). De met de corporaties gemaakte prestatieafspraken en het afgesloten convenant vormen daarbij het vertrekpunt. De afspraken worden toegevoegd aan het meerjarenrenovatieplan (2008 en verder).

- ▶ Onderzocht wordt of de gemeente gebruik gaat maken van mogelijkheden om particuliere bouwers te stimuleren tot duurzaam bouwen; dit bijvoorbeeld door het in het leven roepen van een garantiefonds. Afronding van het onderzoek en besluit 2008, uitvoering 2008 en verder.

Concrete acties

Voorbeeldrol voor duurzame toepassingen vervullen bij gemeentelijke gebouwen en hierover actief communiceren (bijvoorbeeld gemeentehuis).

Organisatie

Projectgroep duurzaam bouwen

Kosten

Structureel: € 5.000,-

Implementatie convenant duurzaam bouwen: pro memorie

Speerpunt 6 – Verduurzaming openbare ruimte

Ambitie 2010

Inkoop voor 50% van biologisch plantenmateriaal.

Chemievrije onkruidbestrijding.

Verduurzaamd gemeentelijk wagenpark en een multifuel-station in Oss.

Stroomverbruik OV wordt verder met 20% verlaagd ten opzichte van 2007.

Zichtbaar resultaat 2010

De openbare ruimte in Oss heeft in 2010 een duurzame uitstraling, zowel door duurzame aanleg als door een duurzaam onderhoud en beheer. Communicatie is een belangrijk medium om deze aanpak uit te dragen en te demonstreren.

Ontwikkeltraject

- ▶ Nieuwe beleids- en beheersplannen voor (onderdelen van) de openbare ruimte worden voorzien van een duurzaamheidsparagraaf (vanaf 2008).
- ▶ Duurzame specificaties worden ontwikkeld en toegevoegd aan beheersplannen die voor 2010 niet aan actualisering toekomen (2008-2009).
- ▶ Duurzame uitvoering van de N329 is uitgangspunt (weg van de toekomst).

Concrete acties 2008-2010

In de periode 2008-2010 wordt in de openbare ruimte extra accent gelegd op:

- ▶ inkoop van biologisch plantenmateriaal (vanaf 2008),
- ▶ chemievrije onkruidbestrijding (2008-2010),
- ▶ roetfilters in vuilniswagens (2008),
- ▶ nieuwe voertuigen voorzien van aardgasvoorziening (vanaf 2007),
- ▶ actief stimuleren van het multifuel-station in Oss (2007-2008),
- ▶ verlaging van het stroomverbruik voor de openbare verlichting met 20% (vanaf 2007),
- ▶ toepassen van pilots met led-verlichting (2008-2009).

Organisatie

Projectleider Duurzaamheid, beleidsmedewerker Openbare ruimte SRO en afdeling BOR

Kosten

Extra budgetten uit meerjarenbegroting of budget duurzaam inkopen

Speerpunt 7 – Klimaat

Ambitie 2010

Het gemeentelijk energieverbruik is voor 75% klimaatneutraal.

Het energieverbruik voor de gehele gemeente is 25% klimaatneutraal.

Zichtbaar resultaat 2010

Burgers en bedrijven zijn goed geïnformeerd over besparingsmogelijkheden. Vormen van duurzame energieopwekking zijn concreet zichtbaar.

Ontwikkeltraject

Het met het Bestuursakkoord Nieuwe Stijl (BANS) in 2005 ingezette klimaatbeleid krijgt in 2008 een vervolg. Het Rijk komt met nieuwe stimuleringsbijdragen. Het nieuwe lokale beleid richt zich in elk geval op het in 2010 behalen van een concrete lokale klimaatambitie. In 2008 wordt een voorstel aan de raad voorgelegd dat de concrete maatregelen aangeeft.

Concrete acties

- ▶ afronding van de veertien projecten die in het kader van BANS 1 zijn benoemd (2007-2008),
- ▶ voorbereiding van het vervolg op het klimaatbeleid (2008),
- ▶ politieke besluitvorming rond het Osse windmolenpark (2008),
- ▶ toepassen van kleine windturbines,
- ▶ na groene stroom kiezen voor groen gas (2008),
- ▶ klimaatdoelen integraal onderdeel maken van alle andere speerpunten,
- ▶ samen met GGD een actieve rol vervullen bij verbeteren van de binnenluchtkwaliteit ('schone lucht in scholen'),
- ▶ realiseren van biomassa-vergisting,
- ▶ gemeentelijke evenementen klimaatneutraal realiseren,
- ▶ vlieguren van de gemeente Oss klimaatneutraal inkopen.

Organisatie

Projectleider Duurzaamheid en beleidsmedewerker Klimaat SRO

Kosten

Structureel: € 5.000,-

Speerpunt 8 – Millenniumgemeente

Ambitie 2010

Oss is een actieve millenniumgemeente.

Zichtbaar resultaat

Burgers zijn zich meer bewust van onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de belangrijkste wereldproblemen; de gemeente werkt samen met plaatselijke organisaties aan een samenhangende aanpak van de millenniumdoelen.

Ontwikkeltraject

- ▶ Samen met het COS wordt uitgewerkt op welke wijze de gemeente Oss inhoud gaat geven aan de millenniumdoelen. Hiervoor wordt een plan van aanpak opgesteld dat samenwerking met lokale organisaties en onderwijs centraal stelt (2008).
- ▶ Het uitwerkingsplan wordt voorgelegd aan de raadscommissie MP (2008-2009).

Concrete acties

- ▶ een voorbeeldrol vervullen bij inkoop en bedrijfsvoering: geen kinderarbeid, fairtrade-producten (2008).
- ▶ acties van schoolkinderen stimuleren en ondersteunen, bijvoorbeeld Ton voor water, Wandelen voor water (2008-2010).

Organisatie

Projectleider, medewerker afdeling SCE, communicatiemedewerker en externen

Kosten

Structureel: € 15.000,-

Speerpunt 9 – Bewustzijn van de burgers

Ambitie 2010

Het bewustzijn van de burgers op het gebied van duurzaamheid is vergroot.

Zichtbaar resultaat 2010

Er is bij de burgers belangstelling voor en betrokkenheid bij de onderwerpen, acties en thema's die jaarlijks voor hen worden georganiseerd. Dit blijkt uit de opkomst en deelname aan deze activiteiten. De onderwerpen die aan de orde komen, kunnen voortvloeien uit de andere speerpunten, maar ook uit andere beleidsontwikkelingen.

Ontwikkeltraject

- ▶ samenwerking zoeken met instellingen die al betrokken zijn bij bewustwording (2008),
- ▶ kaders opstellen voor de organisatie van de jaarlijkse themabijeenkomsten en voorlichtingsacties (2008),
- ▶ samenhang aanbrengen in de vele burgergerichte initiatieven die nu al op duurzaamheids-terrein door de gemeente worden ondernomen.

Concrete acties

- ▶ organisatie van themabijeenkomst over duurzaamheid (2008),
- ▶ acties van scholen ondersteunen,
- ▶ ontwikkelen van de website Duurzaam Oss,
- ▶ ontwikkelen van een nieuwsbrief Duurzaam Oss.

Organisatie

Projectleider, communicatiemedewerker Milieu SRO en externe instellingen

Kosten

Structureel: € 15.000,-

Speerpunt 10 – Platform voor lokale duurzaamheidsvraagstukken

Ambitie 2010

Er is een platform voor het bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen en burgers met als doel gezamenlijke aandacht voor de aanpak van lokale duurzaamheidsvraagstukken.

Zichtbaar resultaat 2010

Het platform functioneert als een inspirerend podium, waar duurzaamheidsthema's worden besproken en duidelijk wordt dat er belangstelling is voor een brede gezamenlijke aanpak van de thema's.

Ontwikkeltraject

Samen met vertegenwoordigers van bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen worden de kaders geformuleerd waarbinnen de ontwikkeling van het platform het best gedijt (2008).

Concrete acties

- ▶ De gemeente stelt een voorbereidingsgroep samen die over het platform rapporteert (2008).
- ▶ De gemeente organiseert de eerste platformbijeenkomst (2009).

Organisatie

Projectleider, communicatiemedewerker Milieu SRO en externen

Kosten

Structureel: € 15.000,-

Colofon

Deze brochure is gedrukt op FSC-papier. FSC, de Forest Stewardship Council (Raad voor Goed Bosbeheer) is een internationale organisatie opgericht in 1993, die verantwoord bosbeheer stimuleert. FSC stelt wereldwijde standaarden voor bosbeheer op, met daaraan gekoppeld een keurmerk. Basis voor deze standaarden, die per land of regio verder worden uitgewerkt, zijn de tien FSC-principes voor goed bosbeheer. Als boseigenaren zich aan de FSC-standaarden houden, kan hun bos worden gecertificeerd. Onafhankelijke controleurs zien toe op naleving van de regels.

Uitgave

Gemeente Oss, januari 2008

Redactie en eindredactie

Jan Friesen

Mundel van Wezenbeek

LaVerbe

Ontwerp

LaVerbe, Nijmegen

Fotografie

Chris Perreijn

Brenda Poppenk, pagina 40 en 56 (boven)

Print

Drukkerij De Bink bv, Leiden

Mixed Sources

Productgroep uit goed beheerde bossen
en andere gecontroleerde bronnen.

www.fsc.org Cert no. XXX-XXX-000
© 1996 Forest Stewardship Council

